

תזריע

להפסיק ביניהן ולהתחיל מחדש*, „נגע צרעת כי תהי' באדם גו'?"

בתו"כ מבואר שפסוק זה „נגע צרעת גו'") בא ללמדנו שסימן מחי' מטמא לא רק במראה דשאת (כמפורש בקרא „והנה שאת לבנה גו' ומחית בשר חי בשאת"), אלא גם בשאר המראות: „למדנו לשאת שהיא מטמא במחי' ומנין לרבות שאר המראות . . . (ומסיים) תלמוד לומר נגע צרעת?"

אבל לימוד זה מיישב רק את יתור התיבות שבכתוב „נגע צרעת") – אבל אין בזה טעם לסגנון הכתוב, דמשמע כאילו מתחיל כאן פרשה חדשה בדיני צרעת (כנ"ל).

וביותר יש לתמוה לפי פשוטו של מקרא: אף שגם רש"י בפירושו עה"ת הביא דין זה, שסימן מחי' הוא בכל המראות „וראע"פ שלא נאמרה מחי' אלא בשאת אף בכל המראות ותולדותיהן הוא סימן טומאה") – אבל לא כתב (כבתו"כ) שדבר זה נלמד מהכתוב „נגע צרעת גו' (ורק מביא עצם הדיון)⁶, ומשמע שס"ל לרש"י שדין זה מוכח מסברא יי.

(6) ובפרט שגם בשאר ג' דיני נגעים אין הקדמה כזו.

(7) ובתו"כ שם עוד שני לימודים – מתיבת „כי תהי' ומתיבת „באדם" (הובא לקמן סעיף ג).

(8) יג, י.

(9) אבל הדינים שבתו"כ משני לימודים הנ"ל הערה 7 – לא הביא רש"י בפירושו עה"ת כלל.

(10) ובכלל לא הביאו על הכתוב „נגע צרעת" אלא בפסוק שלאחז"ל (פסוק יוד).

(11) ברא"ם כאן כתב על פרש"י „כדתניא בתו"כ", ולאחרי שמעתיק השקו"ט מתו"כ מסיים

א. בדיני נגעים שבפרשתנו, מתחיל הכתוב „אדם כי יהי' בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והי' בעור בשרו ל- נגע צרעת והובא אל אהרן הכהן גו'" וממשיך בסימן שער לבן שמטמא, ודיני הסגר ראשון ושני, ופשיון הנגע.

ואח"כ ממשיך בפרשה חדשה⁷ „נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן, וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת גו' ואם פרוח תפרח גו' וכולו הפך לבן טהור הוא", והיינו שבפרשה זו (השני) נתוסף דין סימן טומאה דמחית בשר ב- נגע, והדין דכולו הפך לבן טהור הוא.

וצריך ביאור, מדוע מתחיל הכתוב ביאור דינים אלו בסגנון של ענין חדש „נגע צרעת כי תהי' באדם וגו'" – והרי ההקדמה לדיני צרעת וכו"כ דינים כבר אמורים בפרשתנו לפני זה „אדם כי יהי' גו'", וכאן רק נתוספו עוד פרטים בדיני צרעת, וגם בזה הול"ל (בניגוד לדיני המראות שלפנ"ז –) „ואם יראה הכהן והנה שאת גו'" וכיו"ב? בשאר ג' דיני נגעים דלקמן, שחז"י ומכוה⁸, וכן בנגעי הראש והזקן (נתק), אפ"ל שמתאים להת- חיל כל אחד מהם כענין חדש, כיון שהמדובר בסוגי נגעים שונים: אבל בבי' פרשיות אלו, שבשתייהן מדובר בסוג א' של נגע (נגע בעור הבשר), מה טעם

(1) יג, ב.

(2) יג, ג ואילך.

(3) יג, ט ואילך.

(4) יג, יח ואילך.

(5) יג, כד ואילך. וראה לקמן בפנים סעיף ב.

(6) יג, כט ואילך.

(שמראות הנגעים מצטרפים זע"ז) ממ"ש
„והי' (בעור בשרו גו') [דהוליל „והיו',
ומדכתיב „והי' משמע דכולם מצטרפים
יחד לשיעור נגע אחד דאפילו נגע אחד
משניהם מצטרפין לשיעור טומאה], ומ-
כיון שרשי בפירושו עה"ת לא הביא
לימוד זה, משמע שלפירש"י לא בא ה-
כתוב להשוותן לענין צירוף.

אבל דוחק גדול לפרש כן בפרש"י
בפשוטו של מקרא, כי אף שע"פ סברא
יש מקום לומר שאין שאת מצטרף עם
בהרת¹⁵ להיותם מראות שונים ושמות

ב. לכאורה יש לבאר טעם הקדמה
והתחלה זו (נגע צרעת גו'):

בפרשה זו מדובר בפירוש (רק) ב-
מראה „שאת", ולא הוזכרו בה שאר ה-
מראות (כנ"ל), ועפ"ז י"ל שבוה שהכתוב
מתחיל ומדגיש „נגע צרעת גו' והנה
שאת גו'" (לאחרי שכללם יחד בתחילת
פרשת נגעים: אדם כי יהי בעור בשרו
שאת או ספחת או בהרת), משמיענו, ש-
מראה שאת הוא סוג בפ"ע, ונפק"מ ל-
דינא, שאינו מצטרף עם בהרת לענין
שיעור הנגע.

ואף שמחית בשר חי (שהוזכר בפרשה
זו) הוא סימן טומאה לא רק בשאת אלא
בכל המראות (כנ"ל) [דהכתוב משווה
כאן שער לבן ומחי', דכמו ששער לבן
הוא סימן טומאה בכל המראות (כמפורש
בכתוב לעיל), כן הוא גם בנוגע להסימן
דמחי']. מ"מ יש מקום לומר שלא השוה
הכתוב מראה שאת לשאר המראות אלא
לענין סימן טומאה דמחי', אבל לא לענין
שיצטרפו זה עם זה לשיעור טומאה.

וכמובן, שאין להקשות ע"ז מהמפורש
במשנה¹² ש„(מ)ארבעה מראות האלו
מצטרפים זה עם זה"¹³ לכל הדברים –
כי, כמדובר כמ"פ, רש"י בפירושו עה"ת
מפרש המקראות ע"פ פש"מ אף כשאנו
מתאים עם המסקנא בחלק ההלכה
שבתורה.

ובפרט בנדו"ד, שכתו"כ נלמד דין זה

(14) ראב"ד בפירושו לתו"כ. ועד"ז בר"ש
משאנן שם. ובפ"י הר"ש נגעים שם מ"א (ומ"ג)
„כדדרשינן בתו"כ... מדכתיב והי' ולא כתיב והיו
שעשה לכל הנגעים אחד". ועד"ז ברע"ב נגעים שם
מ"ג.

(15) אבל כל אב עם תולדה שלו (ראה בהנמקן
בהערה 12. וראה פרש"י עה"פ כאן „אף בכל ה-
מראות ותולדותיהן", ובפסוק יג, מב פרש"י „ארבע
מראות שאת" ותולדתה בהרת ותולדתה) מסתבר
דגם לרש"י מצטרף. ראה בארוכה סוגיית הגמ'
(שבועות ה, ב ואילך וברש"י ותוס' שם). והרי גם
לדעת המפרשים שבהערה הקודמת דרך האבות
(שאת ובהרת) מצטרפות**, ואין תולדתו של זה
מצטרפת לא עם אביו של זה ולא עם תולדתו של זה
[ולא כדעת הרמב"ם (שם פ"א ה"ג) דכולם מצטרפים
זע"ז, ד„הכל כמראה אחד הוא חשוב". וראה כס"מ
לרמב"ם שם פ"א ה"א. קריית ספר להמב"ט שם.
ועוד] – הרי אב מצטרף עם תולדה שלו. ואכ"מ.

(*) להעיר שמתחיל בשאת ולא בבהרת כסדר
לבנוניהם (דבהרת עזה כשלג כו') במשנה ריש
נגעים ותו"כ עה"פ שם יג, ד). ובפשוטו, כי „שאת"
בא בכתוב יג, ב) בתחלה לפני בהרת (וראה יג, יט
ובפרש"י יג, כב). וראה פרש"י שבהערה הבאה.
(**) ועד"ז פרש"י שבועות שם (ד"ה לאו): והכי
אמרינן בת"כ בבהרת ושאת דמצטרפי והי' מלמד
דמצטרפין זה עם זה. אבל ברכינו הלל מפרש
בתו"כ דלמדין מוה"י דכולהו איתנהו כחד לאיצט"ר
רופי דאי איכא הנהו ד' נגעים כגרים מצטרפין.
וראה בהנמקן בסוף ההערה.

פ"י קרא יתירה הוא דה"ל למכתב נגע לבד או
צרעת לבד מאי נגע צרעת לרבות כל נגע משמא
במחי' דהיינו כל המראות דמקרי נגע' (וראה רבינו
הלל, קרבן אהרן, ועזרת כהנים לתו"כ). אבל דוחק
לפרש שרש"י סומך על דרשת התו"כ.

(12) נגעים פ"א מ"ג. רמב"ם ה"ל טומאת צרעת
פ"א ה"ג.

(13) ראה רע"ב למשנה שם ובהנמקן בהערה

וכן נלמד בתו"כ בתחלת הפרשה²¹ מִי תיבת "באדם" – "להביא את הבא בכולו לבן שתהא המח' מטמאתו, והלא דין הוא כו' (ומסיים) ת"ל באדם להביא את הבא בכולו לבן שתהא מח' מטמאתו", ושוב למדו בתו"כ²² "יכול הפורח מן הטהור יהי' טהור ת"ל הוא הוא טהור ואין הפורח מן הטהור טהור אלא טמא" (והיינו שיש לנו כמה לימודים לכולו לבן²³, הבא בכולו לבן בתחלתו לענין ימי הסגר, הבא בכולו לבן בתחלתו ויש בו מח' לענין החלט, פרח בכולו לאחר שנפטר מתוך הסגר או מתוך החלט)²⁴.

אבל רש"י בפירושו עה"ת לא הזכיר כלום ע"ד פרטי דינים אלה, ולכאורה הוא תמוה: ובפרט שתיבות אלו, "טהור הוא" מיותרות הן, וצריך ביאור ע"ז בפשוטו של מקרא, דלאחרי שאומר "וטהר את הנגע כולו הפך לבן" – מה מוסיף, "טהור הוא"?

ד. ויש לומר הביאור בזה:

בשייכות לסימני טומאה דנגעים מצינו שנינו בפרש"י: בשער לבן כ' רש"י²⁵ "שער לבן סימן טומאה הוא גזירת הכתוב"²⁶, ואילו בפרשתנו בסימן מח' על הכתוב²⁷ "צרעת נושנת היא בעור

שונים של נגעים", מ"מ דוחק גדול לוֹ מר שלזה נתכוון הכתוב בהקדמת "נגע צרעת כי תהי' באדם גו'" – כי (א) אז הו"ל לרש"י לפרשו (וע"ד פירושו להלן בפרשה לענין מכוה ושחין¹⁷), וסימני מכוה ושחין שווים הם ולמה חלקם הכתוב לומר שאין מצטרפין זע"ז נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה לא ידונו כגריס¹⁸: (ב) לזה מספיק שיחלקם הכתוב (בל' רש"י הנ"ל), ואין צורך ב־הקדמת פסוק שלם.

ג. ויש לומר, שטעם הדגשת הכתוב "נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל ה־כהן" ע"פ פשש"מ, הוא לא מפני איזה דין פרטי שנתוסף בפרשה זו, אלא מפני שבפרשה זו נתחדש דבר חדש וכללי בגדר ענין הנגעים, שלא נאמר לפניו ב־דיני נגעי עור הבשר.

ויובן זה בהקדם, דהנה נוסף לדין סימן מח' יש עוד דין עיקרי שנאמר בפרשה זו (כנ"ל)¹⁹ – "ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כולו הפך לבן טהור הוא".

ודין זה כפי שנאמר בכתוב הוא כאשר "כלו הפך לבן" לאחר שנטמא. אמנם לפני שנטמא, מפורש בתו"כ (בסוף הפרשה²⁰): יכול הבא בכולו לבן בתחלה יהא טהור ת"ל הוא הוא טהור ואין הבא בכולו לבן בתחלה טהור אלא טמא.

(16) ראה רש"י יג, ב, "שמות נגעים הם ולבנות זו מזו", וברא"ם שם.
(17) יג, כד.
(18) להעיר מר"ש נגעים שם סוף משנה א'.
(19) יג, יב"ג.
(20) יג, יז.

(21) יג, ט.
(22) יג, יג.
(23) וראה בארוכה מפרשי התו"כ במקומות הנ"ל.
(24) וראה בארוכה נגעים פ"ח ובמפרשים שם.
(25) יג, ג בסופו.
(26) ולא בכמה מפרשים – ראה חזקוני (ועד"ז בפענח רזא) שם: סימן שהבשר נחלש שהנגע ממית את הבשר ואף הזקנים כמו כן כשמתחלשים שערם מתלבן אבל אם השער מתלבן קודם שיבוא הנגע אין זה סימן טומאה שהרי לא נתלבן מחמת הנגע וכן אמרו רבותינו אם בהרת קודמת כו'. וראה גם רבינו בחיי (שם יג, יד').
(27) יג, יא.

כאשר פורח מן הטמא, משא"כ הפורח מן הטהור וכן הבא בכולו לבן בתחלה, טמא, כי בעצם ה"ז בגדר נגע צרעת³¹.

ועפ"ז נמצא שלפשוט³² מ דין כולו הפך לבן הוא לא רק בפורח מן הטמא, כשהי' בו נגע טמא, אלא בכל אופן, גם הבא בכולו לבן בתחלה, או פורח מן הטהור, כי מכיון שאין זו גזירת הכתוב דהוי סימן טהרה בנגע, כ"א מילתא בטעמא, שזהו טבע אדם זה, אין נפק"מ באיזה אופן הוא בא, דבכל אופן נחשב כאילו אין כאן נגע³³.

ה. ע"פ כ"ז י"ל, שדין הנ"ל דהבא בכולו לבן בתחלה ופורח מן הטהור ש"ט, "טהור הוא", הוא לא רק מפני מראה ה- נגע, אלא שגם אם יש מחי' (סימן טומאה) ב"בא בכולו לבן" – אינו מטמא.

ולכאורה מוכח הוא בפשוטו של מקרא, ובהקדם:

בתור"כ עה"פ³⁴, "וביום הראות בו בשר חי יטמא", מפרש, "ללמד על ראשי

בשרו", פי' רש"י, "מכה ישנה היא תחת המח' וחבורה זו נראית בריאה מלמעלה ותחת' מלאה לחה שלא תאמר הואיל ועלתה מח' אטהרנה". הרי דס"ל לרש"י דסימן טומאה דמח' אינו גזירת הכתוב אלא בגדר טעם, "מכה ישנה היא תחת ה- מחי'".

ועפ"ז יש לעיין בדין כולו הפך לבן טהור הוא, אם הוי גזירת הכתוב שזהו סימן טהרה, או דסברא היא, דכיון ש- כולו הפך לבן הרי זה מורה שאין זה חולי (מסויים) בחלק מהגוף אלא דזהו טבע גופו.

וי"ל שזהו החילוק בין הנבנת הכתוב לפי פשוטו של מקרא והנבנת הכתוב ע"ד הלהכה בתור"כ:

בפשוטו של מקרא, הטהרה כשכולו הפך לבן אינה מגזירת הכתוב אלא מ- סברא³⁵, וכנ"ל שזה מורה שזהו טבע גוף אדם זה³⁶, ולכן אין רש"י מפרש ההוספה, "(וטהר את הנגע כולו הפך לבן) טהור הוא" שבכתוב, כי "טהור הוא" כאן קאי על האדם, והוא כעין נתינת טעם לטהרת הנגע – דכאשר "כולו הפך לבן (ה"ז מורה שאדם זה) טהור הוא".

משא"כ לפי התור"כ (ולהלכה) כאשר "הפך כולו לבן" הוא סימן טהרה מגזירת הכתוב, ככל דיני נגעים, ולכן ס"ל (וכ"ה) להלכה ברמב"ם³⁷ דסימן זה הוא רק

31 ראה ראב"ד לתור"כ בפי' (יג, יג) יכול הפורח מן הטהור יהי' טהור ת"ל הוא הוא טהור ואין הפורח מן הטהור טהור אלא טמא, פי' אלא מחליטו לגמרי מדיו פשוטין אחר הפטור, ומסיים, והכי איתא במשנת נגעים פרק קמא.

32 להעיר דמצינו עד"ז בהלכה לענין, נתק" דכתב הרמב"ם (שם פ"ח ה"ב) דבפשה הנתק על כל ראשו כו' ה"ז טהור בין שניתק כולו מתוך הסגר או מתוך החלט או אחר הפטור שנאמר (יג, מ) קרח הוא טהור הוא" (אלא דשם הוא רק אחר הפטור ולא כשבא בתחלה כל ראשו נתק, כבה"ג שם). – וראה כס"מ שם, דמקשה מ"ש מבהרת דפורח בכולו אחר הפטור טמא. – ועד"ז כ' הרמב"ם לענין בגדים (שם פ"ב ה"ח) דגם אחר הפטור אם בא כולו ירקק טהור. וראה ראב"ד, כסף משנה ומשנה למלך שם. ואכ"מ.

33 יג, יד.

38 וכ"ה להראב"ע כאן (אבל לא מצד הטעם שבפנים). שכתב: כי כבר יצא הנגע כולו לחוץ והוא סר ממנו. ועד"ז הוא ברלב"ג ואברבנאל כאן. וראה מרשב זקנים, טור הארוך ופענח רזא (באורא קצת), שטעם טהרת הפריחה, כי הוא סימן שקרוב ל- התרפאות. עיי"ש. וראה גם כלי יקר (יג, ז).

39 להעיר מנדה יט, א: נגע טהור מי איכא וכי תימא כולו הפך לבן טהור הוא ההוא בזה מקרי.

30 ה"ל טומאת צרעת פי"ז.

כולו³⁹, ולפי פרש"י נאמר כאן דין בפ"ע, בלי שייכות להדין דפרח בכולו, שלפעמים גם ראשי אברים מיטמאין משום מחי.

ובכלל א"מ מהו ההכרח לפרש שמ' דובר כאן בראשי אברים, מדוע אין רש"י מפרש כפשוטו, שלאחרי הפריחה בכולו, הנה "ביום הראות בו בשר חי" בכל מקום בגוף יטמא⁴⁰, וקמ"ל דגם ל- אחרי הפריחה בכולו דטהור הוא, מטמא משום סימן המחי⁴¹.

וצ"ל, דלפרש"י — מכיון שדין כולו הפך לבן אינו גזירת הכתוב (דכאשר פרח בכולו נגע טמא הוא סימן טהרה), אלא שאינו בגדר נגע צרעת כלל, אין מקום לומר דביום הראות בו בשר חי יטמא, דאין כאן סימן טומאה⁴². דמחית בשר חי בהנגע, שהרי אין כאן נגע.

ועפ"ז מובן בפשטות טעם ההקדמה בפרשה זו "נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן" בפשט⁴³, כי בפרשה זו נאמר דין חדש וכללי ב"נגע צרעת", ש- חלות שם נגע אינו אלא כאשר הצרעת היא בחלק מסויים של הגוף, אבל כאשר מראה כל האדם הוא לבן, אין זה בגדר "נגע צרעת" ובמילא אין כאן הדין ד"והובא אל הכהן"⁴⁴.

³⁹ וראה גו"א שם, שהקשה גם מהכתובים (טז-יז) שלאח"ז. ואכ"מ.

⁴⁰ כמ"ש הרמב"ם שם פ"ז ה"ג בפ"י הכתוב, ועד"ז בפיהמ"ש שם פ"ח מ"ב.

⁴¹ בגו"א כ' דבתריכ וכו' לא אמרו כן, כי "זה (כשישוב בשר חי בכ"מ) בלא פרח בכולו כיון שיש בו סימן טומאה כו', ולמה צריך למכתב זה בפרח בכולו".

⁴² ולהעיר שגם להלכה לאחר שפרחה בכולו אינו מתטמא בשער לבן — רמב"ם שם פ"ז ה"ג.

⁴³ ואולי י"ל שנרמז בהדגשת הכתוב "נגע צרעת כי תהי' באדם" (ולא נאמר אדם כי יהי' צרוע), שהצרעת היא דבר נוסף הבא על האדם.

אברים שנתגלו שיהו טמאין", ופירשו ה- מפרשים³⁴ שנתגלו לאחר ששכבר נתכסו על ידי הפריחה, והיינו שבא בהמשך ל- הכתוב שלפנ"ז, דאף ע"ג דראשי אברים לא מיטמאו במחי', הרי זה רק "קודם³⁵ שכסתה הצרעת את כל בשרו, כדתניא³⁶ וראהו הכהן וראהו כולו כאחת שאם הי' בראש חוטמו או בראש אצבעו ששופע אילך ואילך אינו טמא כו' אבל לאחר שכסתה הצרעת את כל בשרו וגם כל ראשי אבריו אם חזר ונתגלה בראש ה- אחד מהו מחית בשר חי הרי הוא טמא". וכ"ה במפרשי המשנה³⁷, ולהלכה ב- רמב"ם³⁸.

אבל בפרש"י על הפסוק הנ"ל מפרש "אם צמחה בו מחי' הרי כבר פי' שהמחי' סימן טומאה אלא הרי שהי' הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מיטמאין משום מחי' לפי שאין נראה הנגע כולו כאחד ששופע אילך ואילך וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו ע"י שומן כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחי' ולמדנו הכתוב שתטמא".

והקשו במפרשים³⁹ מדוע אין רש"י מפרש כפשטות הפירוש בתו"כ, שבא ללמד על ראשי אברים שנתגלו כו', היינו שנתגלו אחרי שנתכסו כאשר פרח הצרעת בכולו (כפי' המפרשים בתו"כ). ועוד, דלפרש"י אין מקום הכתוב הזה כאן, שהכתוב שלפנ"ז מדבר בפרח ב-

³⁴ ראה ראב"ד ורבינו הלל ועוד — והובאו ברא"ם כאן.

³⁵ ל' הרא"ם.

³⁶ תריכ עה"פ יג, ג.

³⁷ לנגעים פ"ח מ"א. שם מ"ד. ועוד.

³⁸ רמב"ם שם פ"ז ה"ד. וראה בכל הנ"ל ברא"ם כאן.

³⁹ ראה דעת זקנים מבעה"ת. רא"ם, גו"א לפרש"י ועוד.

[וע"ד מאמר הגמ' (שני האופנים) מעין זה לגבי בני ישראל⁴⁸: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב בדור שכולו זכאי דכתיב⁴⁹ ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ בדור שכולו חייב דכתיב⁵⁰ וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתוב⁵¹ למעני למעני אעשה].

וב' אופנים אלו הם ע"ד שני האופנים הנ"ל: אם הא ד"כולו הפך לבן טהור הוא" הוי גזירת הכתוב, היינו שהגאולה אינה שייכת למצב העולם מצ"ע (שאינם ראויים לגאולה, ואדרבה) כ"א באה ב" גזירה והכרח מצד למעלה [וע"ד הנ"ל בנוגע לישראל, "בדור שכולו חייב ד" כתיב וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתוב למעני למעני אעשה", ופי' בחדא"ג שם שיעמיד להם הקב"ה מלך כו' שע"י יעשו תשובה, תשובה הכר-חית]: או דהוי מילתא בטעם וסברא, שכולו הפך לבן מורה שאין כאן נגע, והיינו כנ"ל, שהפיכת המלכות למינות היא הוראה על ביורר וזיכוך העולם, שהעולם מצד מצבו ראוי לגאולה וב" מילא בן דוד בא (וע"ד הנ"ל בדור שכו"ל זכאי, שבנ"י יעשו תשובה רצונית⁵²).

וכשם שהוא בנוגע לבנ"י, שפסק ה"רמב"ם⁵³ להלכה ש"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו, ש"ל הכוונה כזה (כמשנ"ת במק"א"י)⁵⁴ ל"תשובה שלימה, תשובה רצונית, "ומיד הן נגאלין" –

ו. והנה איתא בגמ' סנהדרין⁵⁵ אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למי-נות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא (כשפשט הנגע בכל העור כך כשנהפכה כל המלכות למינות תבא גאולה. רש"י). ומאמר זה הובא גם בסוף מס' סוטה⁵⁶, ושם הובא זה בתוך הסימנים שיהיו ב"עקבות משיחא", ומסיים "ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים".

וע"פ משנת"ל שיש ב' אופנים בטעם "כולו הפך לבן טהור הוא" אם הוי גזירת הכתוב או מצד הטעם וסברא, שמו"רה שאין זה נגע – י"ל עד"י בענין הנ"ל (שהפיכת המלכות למינות הוא סימן לביאת משיח צדקנו):

א) שזהו סימן שלילי – דמכיון שהוא מצב ירוד וגרוע כ"כ, שאין למטה ממנו, הרי אין ברירה כביכול ובהכרח ש"הקב"ה יביא תיכף את הגאולה, (ב) אדרבה⁵⁷, הפיכת המלכות למינות מורה על כך שהעולם הולך ומתברר, ועד כ"כ שבא לידי גילוי שכל מלכות שבעולם שאין לו שייכות למלכות שמים הרי היא בגדר "מינות", ורק בנ"י מאמינים ויוד-עים שה' אחד, שדבר זה הוא חלק מצד-רוף וזיכוך העולם, ש"יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים גו"⁵⁸, ואז בן דוד בא, ובנ"י יבררו ויתקנו את כל העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר⁵⁹ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד.

43 צו, א.

44 במשנה מט, ריש ע"ב.

45 ראה חדא"ג מהר"ל לסנהדרין שם, שמסביר בסגנון שלו איך שכולו הפך לבן (נהפך המלכות למינות) הוא כפי הסדר, ולא היפך הסדר כמו נגע במקום מסויים. וראה באופן אחר בכלי יקר פרשתנו שם.

46 דניאל יב, י"ד.

47 צפני' ג, ט. רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

48 סנהדרין צח, א.

49 ישע"י ט, כא.

50 שם נט, טז.

51 שם מח, יא. וראה ע"י סנהדרין שם.

52 חדא"ג מהרש"א סנהדרין שם.

53 הל' תשובה פ"ו ה"ה.

54 לקו"ש חכ"ז ע' 215-16.

ודבר זה יורז עוד יותר את ביאת משיח צדקנו, ש"יתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"⁵⁶, במהרה בימינו ובעגלא דידן ממש.

(משיחת ש"פ תזו"מ תשמ"ב)

עד"ז הוא בנוגע לאוה"ע, שע"י הפצת ז' מצות בני נח בקרב כל האומות, יקויים ענין זה למעליותא, כולל ג"כ שכל האומות יכירו מעלת בני"י שמפיצים האמונה בה' ובמצותיו, ויהיו אסירי תודה להם עבור הפצת הצדק ויושר ב' עולם, ועד שכבר ב(סוף) זמן הגלות יהי' "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקו" תיך"⁵⁵ בכל וביתר שאת וביתר עז ש' יספקו לבני"י את כל צרכיהם בהרחבה,

(55) ישע"י מט, כג. וראה זבחים יט, רע"א.

לקו"ש חכ"ד ע' 175. וראה לקו"ש ח"כ ע' 140 ואילך.

(56) נסמן בהערה 47. ובפסוק "לעבדו" (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 103 הערה 79).

תזריע ב

אמנם במשנה נגעים⁸ הובאו שתי הלכות אלו כסתם משנה: „כהן הסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן, ובמשנה שלאח⁹ז, „כיצד ראיית הנגע האיש נראה כעודר כו' ה' אשה כעורכת כו'". ואע"פ שבמשנה ה' שני' לא הובאה בפירוש הדרשה „לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים", הרי כל מפרשי המשנה (רמב"ם, ר"ש, פי' הרא"ש, רע"ב וכו') הביאו דרשה זו ופירשו כן כוונת המשנה. וכן הרמב"ם בספר הידי' הביא הכתוב „לכל מראה עיני הכהן" כטעם על שני הדינים, וז"ל: „סומא . . ואפילו כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן", „אין הכהן זקוק לבקש תחת אצילי ידיו כו' שמא שם נגע שנאמר לכל מראה עיני הכהן".

ב. בפשטות יש לומר, דתנא דמתניתין ס"ל שיכולים ללמוד שני הדינים מכתוב זה, כי הדין ד„פרט לבית הסתרים" נלמד מכללות משמעות הקרא, „וכסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן", דקאי רק על מקומות אלה שבגוף שהם „למראה עיני הכהן"; ואילו הדין השני (למעט כהן „הסומא כו' או שכהה מאור עיניו") ילפינן מייחורא דקרא, כמבואר במפרשים¹⁰ ש„מלת כל דריש¹¹, דהול"ל למראה ואמר לכל,

א. עה"פ¹², ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה גו' מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן", הובאו בתורת כהנים¹³ שתי דרשות (בפירוש „לכל מראה עיני הכהן"):

(א) „לכל מראה עיני הכהן, פרט לבית הסתרים [שאינו מקום הנראה לעיני ה' כהן]¹⁴, מיכן אמרו האיש נראה כעודר כו' האשה כעורכת כו' [כי כל מה ש' יראה מהם במצב זה לא נחשב „בית הסתרים"]¹⁵.

(ב) „ד"א, לכל מראה עיני הכהן, פרט לכהן שחשך מאור עיניו, מיכן אמרו כהן שחשך מאור עיניו והסומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים".

ומפשטות לשון התו"כ („דבר אחר") משמע, דפליגי בפירוש הכתוב¹⁶.

(1) פרשתנו יג, יב.

(2) על אחר.

(3) ראה מפרשי התו"כ שם. מפרשים למשנה נגעים פ"ב מ"ד. רש"י ד"ה לכל מראה (ערכין יח, ב).

ואע"פ שעי' עיון כו' יכול הכהן לראות גם בבית הסתרים — ראה קרבן אהרן לתו"כ שם, „שצריך שיהי' למראה עיני הכהן אשר יראה מבלי שיעשה תנועה הנראה להראותו כו', אינ' שיהי' הכל במראה עיני הכהן שיראהו בראי' אחת עם שאר הגוף" (וראה רבינו גרשום ערכין שם. רבינו הלל לתו"כ שם סד"ה ת"ל מראשו).

(4) נגעים שם.

(5) ראה הנסמן בעה"ע 3.

(6) נגעים שם מ"ג.

(7) להעיר ממ"ק (ת, א) שהוא מביע לי' למעוטי

סומא כו'.

(8) פ"ב מ"ד.

(9) ה'ל' טומאת צרעת פ"ט ה"ה. שם ה"ב.

(10) קרבן אהרן לתו"כ שם. וראה מפרשים ש-

נסמנו לקמן הערה 16.

(11) ובבאר מים חיים (לאחי מהר"ל) ודבק טוב